

KUVVET ÇARPANLI VE STRATEJİK ETKİLİ TAKTİK BİRLİK HAREKÂTI YENİ BİR TAKTİK HAREKÂT ŞEKLİ Mİ?

“KELEBEK TAKTİĞİ”

Güç mücadelelerinin, askeri alandaki acımasız sertliği açıkça vurgulanarak sergilendiği dünya sahnesinde dekor ana hatları ile aynı olsa da oyuncular ve senaryo günden güne devamlı bir değişim içerisinde. Geçmişten günümüze askerî harekât; ünlü lider ve askeri dehaların, stratejik, operatif ve taktik alanda ortaya koyduğu fikirler ve tezler ile evrilmiştir. M.Ö 47 tarihinde Zela (bugünkü Tokat’ın Zile ilçesi)’da dönemin askeri dehası kabul edilen Julius Sezar ile Pontus Kralı VI. Mitridates’in oğlu II. Pharnaces liderliğindeki ordular arasında gerçekleşen Zela Savaşı sonrasında kendisinden daha üstün bir kuvvete karşı ulaşılan **hızlı ve kesin bir zafere** atıfta bulunmak maksadıyla Sezar tarafından Roma Senatosuna gönderilen mektupta, Latince **“Veni, Vidi, Vici (Geldim, Gördüm, Yendim)”** cümlesi kullanılmış ve dönemin askeri otoritelerinin yanı sıra asırlar geçmesine rağmen günümüzde hala iş dünyasında bile sıkça kullanılan bir motto halini almıştır. Aynı şekilde Atatürk Sakarya Meydan Muharebesinden önce **“Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath, bütün vatandır. Vatanın, her karış toprağı, vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça, terk olunamaz. Onun için küçük, büyük her cüz’-i tâm, bulunduğu mevziden atılabilir. Fakat küçük, büyük her cüz’-i tâm, ilk durabildiği noktada, tekrar düşmana karşı cephe teşkil edip muharebeye devam eder. Yanındaki cüz’-i tâmın çekilmeye mecbur olduğunu gören cüz’-i tâmlar, ona tâbi olamaz. Bulduğu mevzide nihayete kadar sebat ve mukavemete mecburdur.”** derken savunma harekâtında o ana kadar kabul görmüş hatlara bağlı muharebeler kavramını değiştirmiş ve askeri doktrinlerde yeni bir çığır açmıştır. Geçmişte olduğu gibi günümüzde de hayatın her alanında olduğu gibi teknolojik ilerlemenin kaçınılmaz etkisi ile askeri konsept ve doktrinler de değişime zorlanmaktadır.

Uluslararası güvenlik ve çatışma ortamının giderek karmaşıklaştığı günümüzde, oyuna **hassas angaje** ile düşmanın **ağırlık merkezini** hedef alabilen ve **asimetrik etki** yaratabilen sistemler ile **devlet dışı yeni aktörlerin** dahil olması belirsizlik ortamını artırmış ve askerî harekâtın boyutları değişerek konvansiyonel harekât anlayışında değişimler kaçınılmaz olmuştur. Zaten Clausewitz **“Savaş Üzerine”** adlı çalışmasında; **“Savaş ne kadar çok biçim alırsa alsın, fiziksel bir karşılaşmanın nefretinin ve düşmanlığının kaba bir şekilde boşaltılmasından ne kadar uzak olursa olsun, kendileri de savaşın bir parçası olmayan birçok güç içerebilir.”**¹ diyerek bir noktada savaşın devlet dışı aktörleri de kapsayabileceğini vurgulamıştır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda yaşanan muharebe, çatışma ve savaşların icra şekilleri incelendiğinde; uygulanan askeri hareketlerin bilinen askeri doktrinler ve geleneksel askeri taktiklerin uygulanması ile tanımlanması mümkün olmamaktadır. Yaşanan bu değişimin birçok akademisyen, asker ve uzmanın dikkatini çekmesi ile birlikte konu hakkında araştırmalar ve incelemeler yoğunlaşmış ve birçok literatürleştirme çabası olmuştur. Bu çabalardan öne çıkan bazı kavramları **“Dördüncü Nesil Savaş (4’tth Generation Warfare)”**, **“Hibrit Savaş (Hybrid Wars)”**, **“Yeni Savaşlar (New Wars)”** ve **“Devlet Dışı Savaşlar (Non-state Wars)”** olarak sayabiliriz.

¹ Clausewitz, On War, 37.

Konuyu savaşların nesilleri açısından değerlendiren bir grup yazar (William S. Lind, Keith Nightengale, John F. Schmitt, Joseph W. Sutton, Gary I. Wilson) 1989 yılında “**Marine Corps Gazette**” de kaleme aldıkları “**The Changing Face of War: Into the Fourth Generation**” isimli makalede küçük birlik hareketinin önem kazandığı, sivil asker ayrımının zorlaştığı, terörist eylemler ile teknoloji ve robotik sistemlerin yaygınlaştığı, muharebelerin fiziksel etkilerinden ziyade psikolojik etkisinin dikkate alındığı Dördüncü Nesil Savaş kavramını ortaya atmışlardır. 11 Eylül saldırılarından sonra T.X.Hammes 2003 yılında yazdığı makale ile “**Dördüncü Nesil Savaş**” kavramını; “**Ayaklanmadan evrimleşmiş, geleneksel savaş tanımlarına uymayan, savaş ve barış zamanı arasında belirgin hattı olmayan, cepheleri ve muharebe alanı olmayan, siviller ve askerler arasındaki kesin ayrımı ortadan kaldıran, savaşan aktörlerin devletlerin yanı sıra devlet dışı olabildiği, klasik gerilla ve terörizm operasyonlarının değiştirilip modernize edildiği bir savaş türü**”² olarak tanımlanmıştır.

Korgeneral James N. Mattis, USMC ve Yarbay Frank Hoffman tarafından kaleme alınan ve “U.S. Naval Institute (USNI)” tarafından 2005 yılında yayınlanan “**The Rise of Hybrid Wars**”³ adlı makale ile belki de savaşın tarihi kadar eski olan ama günümüzde daha da önemli hale gelen **konvansiyonel ile konvansiyonel olmayan harekâtın birleşimi** olarak tanımlayabileceğimiz “**Hibrit Savaş**” kavramı askeri literatürde yer bulmaya başlamıştır. Devlet dışı aktörlerin, sofistike teknolojilerin ve ademi merkezîyetçi sevk idarenin etkin olarak rol aldığı, fiziksel ve psikolojik etkiler oluşturmak için terörist eylemlerin kullanıldığı **Suriye, Libya, Rusya-Ukrayna** gibi yakın zaman muharebe, çatışma ve savaşları, hibrit savaş kavramının konvansiyonel harekât ile düzensiz harekât kavramlarının birbiri içinde uygulandığının aktif örnekleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Her ne kadar Dördüncü Nesil Savaş, Hibrit Savaş, Yeni Savaş ve Devlet Dışı Savaş gibi kavramlar çeşitli çevreler tarafından tartışma konusu olmaya devam etse ve genel kabul görmüş ortak bir tanım olmasa da halâ günümüzde ve gelecek yıllarda uluslararası güvenlik ortamını şekillendirilmesi bakımından karar vericiler ve askeri birimler tarafından üzerinde durulması gereken ana unsur olmaya devam edecek gibi görünmektedir.

Aslında herkesin üzerinde hemfikir olduğu konu günümüz savaş ve çatışmalarının geçmiş örneklerine göre farklı olduğudur. Bu farklılıkların savaşın hedefleri, aktörleri ve uygulanan metotları (Doktrin, Taktik) üzerinde toplandığı görülmektedir. Askerî açıdan bakıldığında farklılık olarak tanımlanan hususlardan doktrinsel ve taktiksel olarak tanımlanan bölümü yani metot farklılıkları daha ön plana çıkmaktadır. 1886 yılında Charles Edward Callwell tarafından ortaya atılan ve sonradan büyük ilgi toplayarak çeşitli ülkeler tarafından taktik el kitabı olarak düzenlenen, düzenli orduların düzenli olmayan gerilla taktikleri uygulayan küçük gruplara karşı icra ettiği harekâtı tanımlayan “**Küçük Savaşlar (Small Wars)**” kavramı günümüz muharebelerinin yukarıda bahsettiğimiz aktörlerinin ve metot farklılıklarının yeni bir kavram olmadığını ortaya koymaktadır. Önemli olan husus silah sistemlerinde yaşanan teknolojik gelişmeler ile beraber düzenli birliklerin taktik sahada etkinliğinin artırılmasına yönelik geliştirilmesi gereken yeni doktrin ve taktiklerin neler olması gerektiğine odaklanmak olmalıdır.

² Hammes T.X. The Sling and The Stone, 2004

³ Mattis J.N., Hoffman F. 2005

Soğuk savaş dönemi ve sonrasında askeri gücünü yükseltme gayreti içerisinde bulunan ve konvansiyonel harbe yönelik silah sistemi ve personel olarak değerlendirildiğinde nicelik ve nitelik açısından üstün bir silahlı kuvvete sahip Rusya ile karşılaştırıldığında mütevazı denebilecek bir güce sahip Ukrayna arasında başlayan Rusya-Ukrayna savaşı stratejik, operatif ve taktik alanda evrim geçiren günümüz muharebelerinin incelenebilecek eşsiz bir deneği durumundadır. Mykhaylo Zabrotskyi, Jack Watling, Oleksandr V Danylyuk and Nick Reynolds tarafından kaleme alınan “Royal United Services Institute for Defence and Security Studies” “Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia’s Invasion of Ukraine: February–July 2022” başlıklı raporda belirtildiği şekilde 24 Şubat 2022 tarihinde başlayan savaşın Rusya’nın planına göre Ukrayna’nın tamamının 10 gün içerisinde ele geçirilmesi hedeflenmesine rağmen gelinen noktada hareketin başarıya ulaştığını söylemek zordur. Dahası; “Oryx Blog” tarafından açık kaynaklı bilgiler derlenerek hazırlanan rapora göre **06 Kasım 2023 tarihine kadar Rusya 13020 araç ve silah sistemi zayıtı vermiş, bunlardan 9024 adedi imha olmuş, 566 adedi hasar görmüş, 527 adedi terk edilmiş, 2903 adedi Ukrayna ordusu tarafından ele geçirilmiştir**.⁴ Ayrıca; Rusya ve Ukrayna’nın savaş öncesinde Nisbi Muharebe Gücü kıyaslaması ile konu değerlendirilecek olursa bu ölçekte bir kaybın Rusya tarafından planlama aşamasında değerlendirildiğini düşünmek zordur. Yine aynı kaynaktan edinilen bilgiler ışığında, 8463 araç ve silah sistemi kayıplarının 2475 adedinin tank (İmha Edilen: 1618, Hasar Alan: 140, Terk Edilen: 167, Ele Geçirilen: 550) olduğu göz önüne alınırsa ve imha edilen tankların bir kısmının Rus askerleri tarafından terk edildikten sonra imha edilmiş olma olasılığı çok yüksektir. Bu değerlendirme ışığında, Rus askerler tarafından terk edilen tank sayısının toplam tank kayıplarının yarısını oluşturabileceği değerlendirilebilir. Genel olarak, Rusya açısından yaşanan taktik alandaki başarısızlık her ne kadar harekât sonuçlanmamış olsa da gelinen noktada operatif ve stratejik alanda da başarısızlığı kaçınılmaz kılmiştir. Rusya askeri otoriteleri tarafından askeri hareketin planlama aşamasında yapılan faraziye ve değerlendirmelerin hatalı olması dışında taktik alanda sevk ve idare eksikliklerinin olduğu bir gerçektir.

Genel bir bakış açısıyla Rusya’nın Ukrayna taarruzunun, askeri literatürde stratejik, operatif ve taktik olmak üzere her seviye harekâtın planlamasına hâkim olan kurallara yani “**Harp Prensipleri**”ne (Hedef, Emir ve Komuta Birliği, Taarruz, Sıklet Merkezi, Kuvvet Tasarrufu, Manevra, Baskın, Emniyet, Sadelik, Moral, Hukuka Uygunluk) uygun planlama ile yapıldığını söylemek zordur. Çünkü; askeri hedefin Kiev olarak belirlendiği ancak bu bölgeye kuvvet tasarrufu sağlanarak sıklet merkezi oluşturulmadığı, harekâtın çok geniş bir cepheye planlanması ve muhabere sistemleri zafiyetleri nedeni ile emir komuta birliğinin sağlanmadığı ve sadelik ilkesinin uygulanmadığı, harekâtın başlamasından önce gerekli gizliliğin oluşturulamaması nedeni ile baskın etkisinin yaratılmadığı, eğitim-lojistik planlama-harekât zamanı-hava ve arazinin değerlendirilmesindeki eksiklikler nedeni ile personelin moral seviyesinin yüksek tutulamadığı göz önüne alınacak olursa en basit değerlendirme ile planlama safhasında harekâtın harp prensiplerine uygun planlandığını söylemek zordur.

Rusya-Ukrayna savaşından edinilen tecrübeler ışığında yukarıda ifade edilen kadar büyük rakamlı zırhlı araç kaybının sadece stratejik ve operatif seviyede yapılan planlama hataları ile açıklamak yeterli değildir hatta başarısızlığın taktik sebeplerinin de tespit edilmesi kaçınılmaz bir gerekliliktir.

⁴ <https://www.oryxspioenkop.com/2022/02/attack-on-europe-documenting-equipment.html>

Dahası günümüz muharebelerinin doktrinel manada değişmesine sebep olabilecek asıl etkenlerin tespit edilmesi açısından paha biçilmez bir fırsattır. Rusya açısından değerlendirme yapacak olursak taktik seviye küçük birlik personeline ve liderlerine ortak amaç duygusunun (Birlik Ruhu) kazandırılmaması ve yeterli eğitimin verilmemiş olması yanında Ukrayna Ordusunun muharebe sahasında küçük birlikler ve timler halinde liderlerinin kararlı sevk ve idaresinde asimetrik etki yapan silah sistemlerini (Tank Savar Silahları, Hava Savunma Füzeleri vb.) etkin olarak kullanması taktik alandaki başarının ana mimarı olarak değerlendirilebilir. Taktik alanda küçük birlik seviyesinde kazanılan bu başarılar neticesinde operatif ve stratejik alanda harekâtın sonunda ulaşılmak istenen askeri hedeflere ulaşamamasına sebep olmuştur. Rus ordusunun **Merkeziyetçi** yapısı taktik seviyede gerekli olan süratli karar vererek uygulamaya geçme yeteneğini törpülemiş ve bu husus Ukrayna ordusunun **Ademi Merkeziyetçi** yapısı ile küçük birlik liderlerinin durum muhakemelerini süratle yapıp acele karar verme yetenekleri karşısında zafiyet yaratmıştır.

Sun-Tzu tarafından MÖ 6. yüzyılda yazılmış askerî taktikler ve savaş üzerine bir eser olan **"Savaş Sanatı"** eserinin beşinci bölümünde, **"Beceriyle uygulanan dolaylı taktikler hava ya da yeryüzü gibi tükenmez; nehir ya da ırmakların akışı gibi durmaz; güneş ya da ay gibi yeniden doğmak için batar; dört mevsim gibi geri gelmek üzere gider. Sadece yedi nota bulunmasına karşın bu yedi notanın karışımından pek çok melodi yaratılır."**⁵ şeklinde vurgulanan, savaş taktiklerinin tekdüze olgular olmadığı geliştirilebileceği ve çoğaltılabileceğidir. 21'inci yüzyıla gelindiğinde teknolojik gelişmelere paralel olarak DARPA Stratejik Teknoloji Ofisi tarafından 21. yüzyıl kuvvet tasarımı ve konseptine getirilen yorum geleneksel monolitik sistemlerden **"Mozaik Savaş Konsepti"**ne evrilmenin gerekliliğidir. Mozaik Savaşı Benjamin Jensen ve John Paschkewitz şu şekilde tanımlamaktadır; "Beşinci nesil avcı uçaklarından uçak gemilerine kadar, pahalı, seçkin platformlar genellikle statiktir ve muharebe sahasına adaptasyonu zordur. Bunlar, her parçanın yalnızca kendisiyle eşleşen bir parça ile birbirine bağlanabileceği bir yapboz gibi olan sistemlerin sistemleridir.

Alternatif olarak, bir **"mozaik"** sistem, operatöre esneklik sağlamak için bir ağa bağlanacak ve hızlı bir şekilde yapılandırılacak şekilde tasarlanmıştır. Bir mozaikteki fayanslar gibi, belirli işlevsel özelliklere sahip herhangi bir sistem (veya birim), bir komutanın seçtiği zamanda ve yerde istenen bir savaş kabiliyeti sağlamak için başkalarıyla birleştirilebilir."⁶ Her ne kadar uygulaması birtakım zorlukları da beraberinde getirirse de buradaki ana fikir; küçük ölçekteki, çevik, teknik özelliklerine göre görevlendirilmiş ve görev odaklı olarak oluşturulacak taktik birliklerin muharebe alanında düşman üzerinde asimetrik etki sağlayacak şekilde kullanılarak görevin başarılmasında sinerjik etki yaratmasıdır.

Ancak; mozaği oluşturan her birimin birbirinin tamamlayıcısı olarak bir araya getirilmesi askeri teşkilatlarda yapısal ve kurumsal değişiklikleri zorunlu kılmaktadır. En önemli zorluk ise sistemin kurulup operasyonel olarak yönlendirilmesi ve görevin başarılmasına yönelik gerekli personelin temin edilmesi, yetiştirilmesi ile eğitilmesinin olmazsa olmaz husus olduğudur.

⁵ Sun-Tzu Savaş Sanatı 2008 54,

⁶ <https://warontherocks.com/2019/12/mosaic-warfare-small-and-scalable-are-beautiful/>

Günümüz silahlı kuvvetleri; geçmişe göre hiç olmadığı kadar karmaşık, sofistike ve teknoloji destekli sistemlerin aktif rol aldığı, küçük birliklerin ön plana çıktığı, konvansiyonel ile konvansiyonel olmayan taktiklerin karışımının kullanıldığı, liderlik kabiliyetleri yüksek komutan kararlarının operatif ve stratejik harekate etki edebildiği, komuta kontrol sistemlerinin etkin kullanıldığı, akıllı mühimmat ve sistemlerin hassas angaje yapabildiği, eğitilmiş mürettebatın kuvvet çarpanı olarak nisbi muharebe gücüne etki ettiği, muharebe ortamlarında harekât icra etmek durumundadırlar. Yani, yakın dönemde sofistike silah sistemlerinin asimetrik etkisi kullanılarak icra edilen çatışma ve muharebeler, müşterek ve birleşik hareketin stratejik hedeflerine ulaşabilmesinin ancak küçük birlik seviyesinde kazanılan başarılar üzerine kurulabileceğini göstermektedir.

Diğer bir deyişle “**Kaos Teorisi**” ile ilgili bir kavram olan “**Kelebek Etkisi**”⁷ ile açıklanabilecek şekilde Rusya-Ukrayna arasında yaşanan savaşta Ukrayna küçük birliklerinin icra ettiği taktik alandaki çatışmaların ve kazanılan başarıların operatif ve stratejik alanda büyük etki yaratması şeklinde tanımlayabileceğimiz taktiğe “Kelebek Taktiği” diyebiliriz.

Kelebek Taktiği, klasik konvansiyonel hareket taktiklerinden farklı olarak; üstün muharebe gücüne sahip zırhlı araçlara karşı tank savar timlerinin, hava araçlarına karşı hava savunma timlerinin, lider personele karşı keskin nişancı timlerinin, lojistik ikmal araçları ve tesislerine karşı özel sabotaj timlerinin, topçu destek silahlarına karşı elektronik harp timlerinin kullanılması gibi küçük birliklerin harekât planına uygun olarak hareket alanında istenen yer ve zamanda sinerjik etki yaratacak şekilde bir bütün olarak kullanılması sayesinde düşman üzerinde baskı oluşturmak ve düşmanı stratejik seviye planlamalar da dahil olmak üzere hareket planlarında değişiklik yapmaya zorlamak ve savaşma azim ve iradesini yok etmektir.

Özgür EFE

Danışman

ALP USAM Uluslararası Strateji Analiz Merkezi

KAYNAKLAR

1. <https://www.usni.org/magazines/proceedings/2005/november/future-warfare-rise-hybrid-wars>
2. <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/11/30/hybrid-warfare-new-threats-complexity-and-trust-as-the-antidote/index.html>
3. <https://press.armywarcollege.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3100&context=parameters>
4. CARL VON CLAUSEWITZ On War OXFORD WORLD’S CLASSICS Translated by MICHAEL HOWARD and PETER PARET
5. Assessing Military Capability: More than Just Counting Guns | Proceedings - December 2022 Vol. 148/12/1,438 (usni.org)
6. <https://www.darpa.mil/work-with-us/darpa-tiles-together-a-vision-of-mosaic-warfare>
7. SUN-TZU Savaş Sanatı

⁷ Butterfly effect - Wikipedia

8. Mosaic Warfare: Small and Scalable are Beautiful - War on the Rocks
9. MilitaryReview_20070630_art006.pdf (army.mil)
10. (PDF) The Changing Face of War: Into the Fourth Generation | GI Wilson - Academia.edu
11. Small Wars Their Principles And Practice : C E Callwell : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive
12. The Tank Is Not Obsolete, and Other Observations About the Future of Combat - War on the Rocks
13. Butterfly effect – Wikipedia
14. Preliminary Lessons in Conventional Warfighting from Russia's Invasion of Ukraine: February–July 2022 (rusi.org)

